Desvelirea monumentului lui Ioan Raţiu la Turda

— Serviciul religios.- Cuvântările —

Turda, 9 Iunie

Luni, s'a desvelit la Turda, în cadrul unor solemnităţi impunătoare, monumentul lui dr. Ion Raţiu.

Dimineaţa la ora 9 s'a oficiat servicii religioase în bisericile greco-catolică şi ortodoxă, la cari au asistat reprezentanţii autorităţilor şi un public numeros. La biserica ortodoxă serviciul religios a fost oficiat de protopopul Jovian Mureşan, împreună cu preoţii Biji şi Maximilian, iar la biserica greco-catolică serviciul a fost oficiat de I. P. S. Episcopul Hosu, împreună cu canonicii Vidican, Pop, protopopul Raţiu şi doisprezece preoţi.

La ora 11 lumea s'a îndreptat înspre piaţa din faţa prefecturei judeţului, unde se găseşte monumentul lui Ion Raţiu, opera sculptorului Medrea.

Bronzul este învelit cu pânză tricoloră. Pe soclul statuei se găsesc nenumărate coroane şi jerbe de flori aduse din întreaga ţară în numele diferitelor instituţiuni.

Pe latura din faţă a soclului se găsesc săpate în bronz memorabilele cuvinte ale lui Ion Raţiu: „Existenţa unui popor nu se discută, ci se afirmă!". Pe altă latură un relief de bronz reprezentând pe tânărul Raţiu dând raportul său lui Avram Iancu, iar pe laturea opusă relieful înfăţişează pe Ion Raţiu în fata tribunalului unguresc.

La piaţă se găseau mai multe mii de ţărani şi delegaţiuni ale tuturor centrelor româneşti din Ardeal, fiind reprezentate 128 de comune.

Ţăranii din diferite comune erau adunaţi în jurul câte unui steag, mare parte având fanfarele lor.

La ora anunţată pentru desvelirea monumentului, într'un convoiu impunător sosesc autorităţile şi publicul dela biserici în frunte cu preoţii ambelor confesiuni.

Intre cei prezenţi în afară de toate autorităţile locale relevăm pe d-nii subsecretari de stat Valer Moldovan şi Gheorghe Crişan, I. P. S. Episcopul Hossu, Vasile Goldiş, Russu, memorandiştii dr. Theodor Mihali şi Gh. Comşa, condamnaţi în procesul Memorandului împreună cu Ion Raţiu, prof. univ. E. Racoviţă, rectorul Universităţii din Cluj; prof. univ. dr. V. Onişor, Ionaş Grădişteanu senator; dr. Gh. Moroianu, rectorul academiei comerciale din Cluj; membrii familiei Raţiu între cari d. avocat dr. Augustin Raţiu şi alţii.

Desvelirea monumentului.— Cuvântările

La ora 11 şi jumătate orchestra intonează Imnul Regal, iar d. dr. Augustin Raţiu desveleşte monumentul.

Preoţii în odăjdii, în frunte cu Episcopul Hossu, oficiază un serviciu divin.

După sfinţirea statuei, I. P. S. Episcopul Hossu rosteşte o cuvântare. Porneşte dela cuvintele biblice: „Dreptatea Ta este dreptate în veacuri şi cuvântul Tău este adevărul".

Ion Raţiu în faţa memoriei căruia se închină astăzi un neam întreg a fost călăuzit de aceste cuvinte Dumnezeeşti. Dreptatea divină nu poate pieri, — a fost părerea lui şi ea a biruit.

La Turda, această cetate de unde românii erau alungaţi Ion Raţiu şi-a făurit sediul acţiunilor sale, cu tenacitate şi cu energie. La lumina jertfei lui pentru neam şi a patriotismului său să promitem că vom fi şi noi oameni integri, caractere de bronz, cum a fost el...

Cuvântarea d-lui Moldovan

D. dr. Valeriu Moldovan, subsecretar de stat, rosteşte apoi următoarea cuvântare:

Dr. Ion Raţiu s'a născut într'o casă modestă din Turda, la 1928. Pe vremea aceea abia exista o mână de români la Turda. Singură familia Raţiu se împotrivea însă cu succes urgiei ungureşti.

Fiu al acestei familii a fost Ion Raţiu. De statură impunătoare, suflet mare şi caracter integru.

Baroul din Cluj a avut cea mai bună inspiraţie de a eterniza în bronz figura marelui român, care a fost Ion Raţiu.

El a fost un intelectual providenţial în mijlocul unui popor oprimat, care făcea sforţări supraomeneşti pentru a se ridica dela întuneric la lumină, dela sărăcie la bună stare şi din sclavie şi umilinţă, la libertate.

In vârstă de 20 ani, găsim pe Ion Raţiu printre tinerii entuziaşti ai anului 1848, cutreerând Ardealul şi îndemnând poporul de iobagi ca să meargă în cât mai mare număr la adunarea de pe câmpul libertăţii. Mai târziu el este tribun sub comanda lui Avram Iancu.

Ca avocat la Turda este apărător iscusit al ţărănimei din Ardeal în toate procesele urbariale.

Dela el emană ideea înfiinţarea asociaţiunei, al cărui membru fondator a fost.

Il găsim în fruntea luptătorilor pentru emanciparea economică a românilor ardeleni, intemeind bănci pentru a acorda credite ieftine ţărănimei.

Dar terenul cel mai propriu al activităţii sale a fost cel politic. In luptele eroice pe cari le-a purtat neamul românesc din Ardeal după 1867, Ion Raţiu a fost în frunte gata de a-şi jertfi fericirea proprie şi a familiei sale, pentru idealul sfânt care îl încălzea.

Punctul culminant al acestor lupte a fost procesul Memorandului.

Deaceea inspiraţia artistică a sculptorului Medrea a eternizat în bronz clipa cea mai solemnă şi mai eroică din viaţa lui Ion Raţiu, când preşedintele partidului naţional român dă citire în faţa Curţii cu juraţi din Cluj celebrei declaraţii de protest, care conţine fraza clasică, înscrisă pe soclul statuei:

„Existenţa unui popor nu se discută, ci se afirmă"!

Baroul din Turda, care a iniţiat şi condus acţiunea ridicării acestei statui, se consideră drept un executor al voinţei neamului românesc, care a răspuns cu dărnicie la apelul nostru.

Statuia aceasta s'a ridicat prin obolul tuturor factorilor politici culturali şi economici ai neamului nostru întregit.

In afară de barourile avocaţilor şi notarilor publici din întreaga ţară, au contribuit cu sume însemnate guvernul, îndeosebi ministerul armatei, asociaţia, judeţele şi oraşele din Ardeal, băncile româneşti, intelectualii români şi ţărani.

Şi acum vrednicule de laudă, cinstitule şi eroicule dr. Ion Raţiu, care odinioară ai fost isgonit din oraşul asupra căruia ai revărsat atâta strălucire, iată că te-ai întors biruitor în mijlocul concetăţenilor tăi, având pe buze zâmbetul creştinesc al iertărei.

Descoperiţi-vă capetele şi le plecaţi capetele voastre în faţa statuei celui mai distins cetăţean al vostru".

D. Morariu, primarul oraşului Turda mulţumeşte acelora cari au avut ideea ridicării acestui monument. Acum când el a intrat în patrimoniul comunei promite a-l îngriji cum se cuvine.

D. D. Bologa, asesor consistorial la Sibiu, din însărcinarea Mitropolitului Bălan, exprimă recunoştinţa şi admiraţia sa la adresa memoriei lui Ion Raţiu. Relevă marile lui sacrificii făcute pentru neam, aduse multe ori cu preţul sângelui. Figură de voevod între contimporani săi, pururea gata pentru sacrificiu, atlet al patriotismului. Ion Raţiu ne-a învăţat să nu pierdem niciodată credinţa în viitorul poporului românesc. Biserica ortodoxă română aduce prinosul ei de recunoştinţă la picioarele monumentului.

D. Jovin Mureşan, protopop ortodox din Turda, la apoi cuvântul în numele I. P. S. Episcopului Nicolae. Trece în revistă mai multe momente importante din viaţa lui Ion Raţiu, aducând binecuvântarea înaltului Arhiereu memoriei lui şi neamului care a dat fii ca Ion Raţiu.

D. Gh. Crişan, în numele guvernului, spune că, numele lui Ion Raţiu evocă fapte mari din istoria luptelor politice ale românilor din Ardeal. Activitatea lui politică coincidea cu încercarea ungurilor de a inaugura un sistem de impilare brutal. Ion Raţiu a răspuns, opunându-se categoric planurilor ungureşti. Urmarea a fost că lumea întreagă a aflat ce se întâmplă în Ardeal. Prin acţiunea lui a dat poporului român din Ardeal o pregătire politică pentru a putea participa la viaţa publică.

In numele guvernului Regelui Carol II aduce prinosul său de recunoştinţă.

Cuvântarea d-lui senator Ion Grădişteanu

D. ION GRADIŞTEANU, senator de drept, roşteşte următoarea cuvântare:

Azi, aici, la Turda, nu se desveleşte statuia unui om, azi se inaugurează monumentul comemorativ al unei epoci întregi şi încă al epocii celei mai însemnate şi mai măreţe din istoria românilor, al epocii care s'a sfârşit cu împlinirea idealului naţional!

Dr. Ion Raţiu a fost din acei rari oameni, care la un moment dat întrupează năzuinţele şi voinţa unui neam întreg. El n'a fost numai Ardealul dela sfârşitul veacului al XIX-lea, el a fost întreg românismul dela acea epocă, căci el l'a întruchipat nu numai la Turda, la Sibiu şi la Viena, ci şi la Bucureşti, unde cu gestu-i larg a arătat românilor de acolo ceeace aveau de cucerit, cum a zis poetul. La timp a fost ascultat!

Deaceea, Dr. Raţiu nu este al Ardealului, este al Neamului Românesc întreg...

Fără îndoială că numai anume împrejurări pot da unui om darul de a simboliza un neam întreg, dar nici acele împrejurări nu sunt deajuns, dacă nu găsesc un om cu adevărate însuşiri de conducător de oameni. Cu acestea Dr. Ion Raţiu a fost pe deplin înzestrat: suflet mare ca şi statul, viziune limpede a scopului urmărit, voinţă neînfrântă şi scutită de orice şovăire, care trădează totdeauna mediocritatea, el era din acei care iau taurul de coarne, fiindcă au puterea să-l ia de coarne. Ţiu minte o împrejurare din timpul procesului memorandumului care îl caracterizează pe deplin. Când s'a hotărît ca în loc de apărare să se facă o declaraţie care să fie un adevărat rechizitoriu al regimului unguresc în faţa întregei lumi civilizate, şi s'a dat citire proectului de declaraţie redactat în termeni grei, s'au ridicat pe ici pe colea protestări din partea unora cari se speriau de consecinţele pe care putea să le tragă; în loc să discute Dr. Raţiu se mărgini să zică: „Eu citesc declaraţia şi cine o crede să mă dezaprobe apoi". N'am nevoe să spui că în urma acestor cuvinte, orice şovăire încetă!

Dr. Raţiu nu s'a lăsat niciodată ademenit de anume formule ibride şi himerice care fusese emise pe atunci de unii, cum era Gross-Österreich (Austria-Mare), soluţiune artificială şi fără nici o legătură cu conştiinţa poporului român din sufletul căruia ţâşnise încă dela 1848, strălucitoare ca lumina adevărului, formula României Mari, când peste 40.000 români strigară într'un glas pe câmpul libertăţii dela Blaj: „Noi vrem să ne unim cu Ţara!" Deaceea el înţelesese că nu poate fi politică special ardeleneasă, ci numai una românească, şi că liberarea nu poate veni decât dela şi prin regatul României, a cărui raţiune de a fi şi misiune istorică era tocmai înfăptuirea unităţii naţionale a poporului român.

Deaceea, înainte de a porni acţiunea cu memorandumul veni în Bucureşti, ca să se înţeleagă cu conducătorii ţării libere, de la care vedea limpede că va veni desrobirea Ardealului. Sărbătorit într'un banchet rămas istoric dat de Gheorghe Vernescu în casele lui din calea Victoriei (azi ministerul de industrie şi comerţ), banchet de peste 150 de fruntaşi politici din toate partidele, Dr. Raţiu declară în mijlocul aclamaţiunilor furtunoase ale tuturor celor de faţă, că Ardealul e în lanţuri şi aşteaptă să fie liberat.

Se poate zice că această manifestaţie însemna virtual hotărîrea de a desrobi Ardealul. Rămânea numai ca ea să fie adusă la îndeplinire „la timp", de Dorobanţul român, cum a şi fost.

Din nefericire, Dr. Raţiu n'a apucat să vadă înfăptuirea.

Totuş, marea lui figură ca a unui adevărat uriaş se înalţă şi pluteşte cu mult deasupra tuturor beneficiarilor României Mari, al cărui Apostol şi Mucenic EL a fost!

*

D. Candid David, deputat, în numele Parlamentului, depune o coroană pe soclul statuei. Relevă însuşirea lui Ion Raţiu de a strânge în jurul lui pe cei mai buni fii ai neamului.

In numele Academiei Române şi a Universităţii din Cluj

D. prof. univ. E. Racoviţă, în numele Academiei Române şi a Universităţii din Cluj rosteşte următoarea cuvântare:

Academia română şi Universitatea din Cluj mi-au încredinţat măgulitoarea sarcină de a le reprezenta la această mândră sărbătoare închinată unui mare român, a cărui activitate cetăţenească a fost atât de hotărîtoare încât serbarea amintirei sale este în acelaş timp şi serbarea glorioasei drame a desrobirei româneşti. In cursul milenarei epopei a neamului nostru, străbat printre negurile uitării, şi se oglindesc şi azi în sufletul poporului, şiruri de fruntaşi cari întrupează lanţul neîntrerupt al conştiinţei naţionale. Ioan Raţiu se numără printre aceşti aleşi ai evlaviei obşteşti şi această soartă îi va face amintirea mai cu siguranţă neperitoare decât acest bronz supus pieirei, ce noi pieritorii îi dedicăm astăzi.

Steaua celui de popor ales, începe a sclipi când legenda îi povesteşte faptele; e tocmai cazul cu Ioan Raţiu. Nu-i colţ românesc în Ardeal unde numele lui să nu fie slăvit şi nu-i om de orice neam, la munte sau câmpie, care să nu ştie poveşti despre el. A spus un simplu adevăr Liviu Albini, redactorul „Tribunei" când a trimis întemniţatului dela Seghedin frumoasele vorbe de îmbărbătare: „Nu în temniţă, în inima românilor sunteţi închişi".

Rar greşeşte poporul în alegerea acelora pe care îi ridică la suprema demnitate de eroi naţionali; cu o singură preţuire, cernută printr'o străveche experienţă, îndreptată prin multe desiluzii şi sfinţită de nenumărate chinuri, el ştie să ridice pe pavăza iubirei şi pe temelia neuitării chipul celui mai bun, ori al celui mai puternic pentru împlinirea datoriei, ori al celui închinat până la moarte intereselor obşteşti.

Fapt este că Ioan Raţiu a fost încă din viaţă un astfel de ales al poporului nostru. Pentru ce această preţuire? O ştiţi din istoria atât de puţin îndepărtată a isprăvilor sale; aţi auzit-o din vorbirile precedente şi o veţi auzi din cele ce vor urma; vă va spune-o cu competinţă, cu suflet şi cu proprie amintire colegul meu codelegat Victor Onişor. Las această sarcină celor mai competenţi, celor cari i-au fost prieteni, tovarăşi şi oştaşi în lunga, greaua şi glorioasa luptă ce a condus cu atâta energie pentru apărarea drepturilor de neam şi cinstei omeneşti.

Asupra unor feţe a minunatei sale personalităţi voesc totuş să spun numai câteva cuvinte.

Ioan Raţiu s'a arătat om de acţiune şi conducător de oameni de la începutul vieţei; s'a distins ca om de ispravă în revoluţia din 1848 când abia împlinea 20 de ani. Fapt însă mai rar la oameni de mare energie şi de luptă aprigă, el avea mare încredere şi mare evlavie pentru cultură. Doar lui i se datoreşte ideea înfiinţării „Asociaţiei din Sibiu", tot lui a fost încredinţată redactarea petiţiei pe care Archiereii Şaguna şi Suluţiu au prezentat-o guvernului de atunci şi în care se cerea îngăduirea împărătească pentru înfiinţarea acestei „Asociaţii transilvănene pentru literatura şi cultura poporului român"; iar preşedinte al despărţământului Astrei din Turda a fost vre-o 40 de ani. Pentru această mare înfăptuire culturală, Academia şi Universitatea îi datoresc în deosebi vecinică pomenire.

Activitatea lui Ioan Raţiu ca avocat, curajul cu care apăra pe cei obijduiţi de atot puternicii zilei, dragostea cu care îmbrăţişea cauza celor umiliţi fără deosebire de confesiune şi naţionalitate, arată că acest vlăstar de familie veche avea simţiminte profund democratice.

Patriotismul său nu a fost, cum ar fi fost motiv să fie în acele timpuri de restrişte nemiloasă, un patriotism orb şi agresiv, ci un patriotism minunat de senin şi luminat.

Dovezi sunt multe în viaţa lui atât de plină de aeste nobile însuşiri. Nu e de mirat deci ca dela ei să pornească iniţiativa unei colaborări a naţionalităţilor subjugate, pentru îndeplinirea unui program, a cărui multe puncte izvorau din lozinci pur democratice.

Această mare „idee-forţă" a dezrobirii, propusă şi propovăduită de Ioan Raţiu, trebue aşezată printre cele mai preţioase odoare ce împodobesc cununa lui cetăţenească. Prin această forţă a roditoarei sale activităţi, el se arată unul din factorii cari au pregătit terenul „Micii înţelegeri" de azi, convenţie atât de folositoare păcii universale, despre a cărei înfăptuire nimeni, nici în vis, nu se putea gândi pe atunci.

Cu profunde simţiminte de recunoştinţă către memoria lui Ioan Raţiu am adus aci aceste cuvinte omagiale din partea profesorilor şi studenţilor Universităţii din Cluj. Voi termina cu vorbele scrise de veneratul nostru preşedinte Ioan Bianu, în scrisoarea prin care mă însărcina să reprezint Academia:

„Inchină prinosul amintirei noastre recunoscătoare acelui adevărat erou naţional al luptelor pentru apărarea românimei de peste munţi şi pentru pregătirea unirei neamului".

D. prof. univ. dr. Victor Onişor unul dintre învăţăceii politicei ai lui Ioan Raţiu face biografia marelui bărbat politic.

In numele memorandiştilor

In numele memorandiştilor condamnaţi împreună cu Ioan Raţiu, vorbeşte d. dr. Teodor Mihail, primarul oraşului Cluj. D-sa rosteşte următoarea cuvântare:

Mulţumesc bunului D-zeu şi bunilor români din aceste locuri, sub domnia iubitului nostru Rege Carol al II-lea, că mi-a fost dat mie vechiu memorandist să văd în România întregită eternizat în bronz figura marelui luptător dr. Ion Raţiu. Este monumentul pe care Ardealul recunoscător îl înalţă pe acest pământ unui mare român din generaţia de după 1848, care a condus luptele grele contra asuprirei maghiare.

Adânc impresionat de reamintirea evenimentelor şi luptelor politice naţionale stau în faţa acestui monument, ridicat în amintirea vrednicului bărbat politic, al cărui discipol credincios şi devotat tovarăş de luptă am fost şi eu, începând dela anul 1880 până la sfârşitul vieţei sale.

Ca tovarăş de luptă am colaborat împreună cu marele dr. Raţiu în hotărârile luate de a porni la Impăratul în Viena, să ne plângem de nedreptăţile ce îndură neamul nostru în ţara ungurească. Am trăit împreună puternicile emoţii ale procesului Memorandului. Nu este de lipsă ca cu această ocazie să vă vorbesc în detalduri despre viaţa lui dr. Ion Raţiu, ce de altcum ar fi foarte greu şi cu neputinţă a arăta şi numai în liniamente generale trecutul unui bărbat, a cărui viaţă este istoria poporului român din Transilvania şi Ungara dela 1848 până la anul 1902.

Ar trebui ca să vă vorbesc despre memorabila adunare de pe câmpul libertăţei, când naţiunea română şi-a proclamat drepturile sale şi să vă înfăţişez toate furtile răsboiului civil din 1848—1849, la care a luat parte şi dr. Ion Raţiu.

Ar trebui să vă vorbesc despre toate emoţiile de care era frământat poporul român în timpul absolutismului şi să vă arăt toate stăruinţele lui dr. Ion Raţiu pentru convocarea dietei ardeleneşti din 1863—1864 şi să'l urmărim mai departe cu petiţia celor 1493 români din 1866, prezentată la tronul Impăratului Francisc Iosif şi să vă povestesc despre toate conferinţele naţionale, dela 1881 încoace, precum şi despre memorandul şi deputăţia celor 300 români plecaţi la Viena şi în fine despre procesul monstru al acestui memorand, cu toate scenele dramatice ce s'au desfăşurat în sânul poporului de atunci până la sfârşitul vieţei sale.

Am suferit împreună cu dânsul şi alţi 24 colegi din comitetul naţional fiind condamnaţi cu toţii la peste 40 ani închisoare pentru cuvintele bărbăteşti spuse în memorand şi la desbaterea procesului în declaraţia memorabilă despre soarta poporului român sub stăpânirea maghiară, despre care declaraţie şovinistul procuror Jesensky în ziua judecăţei ne-a spus: „Voi sunteţi greu judecaţi însă procesul politic noi ungurii l'am pierdut". Acest Jesensky a fost acuzatorul în procesul replicei contra lui dr. A. Popovici din Banat, condamnat la 4 ani închisoare.

Inainte de plecarea noastră la închisoare, se pornise un curent de expatriere în vechiul Regat a românilor ardeleni, cari aveau de suferit de pe urma memorandului. Indemnurile veneau dela Bucureşti din partea lui Brote, care s'a extriat înainte de proces.

Iubitul meu preşedinte dr. I. Raţiu m'a încredinţat să plec la Bucureşti, de oarece în acele timpuri grele, eu făceam legătura între partidul ardelenesc şi guvernele din România şi astfel am plecat la Bucureşti pentru a convinge pe politicienii de pe atunci, că expatrierea noastră ar fi în detrimentul cauzei naţionale şi spre a fi siguri că bine facem, am avut misiunea să mă prezint şi Regelui Carol, care ne-a sugerat ideea memorandului. Atât Majestatea Sa, cât şi politicienii de pe atunci, au aprobat ţinuta noastră bărbătească. Sosind acasă, preşedintele meu, se bucură de rezultatul misiunei mele. Dar în acelaş timp guvernul din Budapesta prinse de veste că domneşte un curent de expatriere a Memorandiştilor şi a dat ordin să fim păziţi cu jandarmi la locuinţele noastre, ca nu cumva vre-unul dintre noi să fugă la Bucureşti şi a ordonat să ne concentreze în închisoarea preventivă din strada azi numită Cogălniceanu din Cluj, unde o noapte am stat cu toţii, iar a doua zi am fost transportaţi sub supraveghere de jandarmi la Seghedin şi Vaţ.

Lumea imensă din toate ţinuturile româneşti ne-a petrecut şi ne-a întâmpinat cu flori la toate gările; femeile române cu cocarde tricolore pe piept cu inscripţia „Totul pentru naţiune" şi la vorbele de îmbărbătare răspundea dr. Raţiu: „Fiţi liniştiţi, că din întunerecul închisorilor vor răsări zorile libertăţii".

După ce la intervenţia Regelui Carol, am fost graţiaţi şi am ieşit din închisori, am ţinut la Budapesta o consfătuire, la care a fost de faţă ministrul Hieronimy, care ne-a făcut propuneri de fel şi fel de concesiuni mai mult de natură personală, cu condiţia să renunţăm la program şi la conţinutul memorandului, ameninţându-ne totdeodată şi cu desfiinţarea partidului.

Părintelui dr. Vasile Lucaci, i s'a asigurat din partea ministrului un post de episcop gr. cat. iar dr. Ion Raţiu şi lui Iuliu Coroian li s'au oferit postul de judecători la Inalta Curte de Casaţie din Budapesta, iar pentru ceilalţi advocaţi s'au oferit posturi de prezidenţi la tribunale în Ardeal.

Noi cu toţii am refuzat propunerile şi spre orientarea publicului românesc, am iscălit o declaraţie, susţinând şi mai departe punctul nostru de vedere naţional-politic, aşa precum l-am prezentat în memorand.

Pentru această declaraţie am fost din nou condamnaţi la închisoare, dar de data asta închisoare ordinară, primind şi ordinul ministrului, că ne-a desfiinţat partidul.

Nu e timpul să mai evoc aici şi alte episoade din viaţa marelui luptător, dar atât să-mi fie permis însă, să amintesc aici, că în luptele grele ce am purtat cu preşedintele nostru dr. I. Raţiu, am fost călăuziţi de marile idei de egalitate, libertate şi frăţietate, cari ne-au dat tăria să învingem toate obstacolele şi amărăciunile vieţei.

Dacă azi din graţia lui D-zeu şi mulţumită vitejiei armatei române, mulţumită Marelui Rege Ferdinand şi valorosului sprijin ce am avut dela aliaţii noştri, ne vedem înfăptuit idealul pentru care au luptat toţi martirii neamului românesc, să-mi fie permis a face un apel frăţesc dela această serbare istorică, către toţi românii fruntaşi din toate partidele:

Avem o ţară mărită cu libertate şi egalitate realizate, de ce dar să nu realizăm şi frăţietatea între noi? Ne trebue mai multă dragoste de neam, ca, cu puteri unite, să consolidăm această ţară, să putem crea ce e de lipsă şi folos şi să înăbuşim odată patimile cari, durere există între noi românii.

Duhul marelui dr. I. Raţiu, care şi de astădată planează asupra noastră, ne îndeamnă la unire, la iubire de neam şi la muncă frăţească.

Dee D-zeu că aşa să fie, ca să ne putem bucura noi şi urmaşii noştri de România Mare pe veci întregită.

Trăiască România Mare pe veci întregită.

*

D. profesor dr. Gh. Moroianu, aduce salutul Ligei Culturale. Recitează cuvintele lui Ion Raţiu rostite la procesul Memorandului, cari au fost adresate ungurilor: „Suntem aci nu ca acuzaţi, ci ca acuzatorii voştri pentru impilarea românilor ardeleni". Aduce călduroase cuvinte de recunoştinţă presei străine şi marilor bărbaţi de Stat din occident, cari au luat partea românilor ardeleni pe acele vremuri. Citează cuvintele lui George Clemenceau care a spus: „Ungurii pot condamna pe românii din Ardeal, totuş, în faţa opiniei publice ei sunt achitaţi".

Vorbitorul relevă apoi concursul fraţilor din vechiul regat cari aveau cuvinte calde de îmbărbătare la adresa românilor ardeleni asupriţi şi exprimă recunoştinţa ga pentru acest concurs.

D. Ion Agârbiceanu vorbeşte în numele „Astrei". Oamenii cari au trăit în sufletele naţiunei şi pentru popor vecinic se vor întoarce între aceia pe cari i-au iubit, spune vorbitorul. Un astfel de suflet a fost Ion Raţiu, conducător politic şi cultural al românilor din Ardeal. Pe atunci în mod instinctiv conducătorii politici erau în acelaş timp şi conducători culturali ai românilor ardeleni.

Asociaţia, al cărui membru fondator şi iniţiator a fost Ion Raţiu, aduce prinosul ei omagial.

D. Grigore Raţiu, în numele „Asociaţiei culturale bucovinene, rosteşte un inimos discurs, spunând între altele următoarele:

„Nu vom admite ca aceia cari şi-au făcut o adevărată profesiune din impilarea românilor, acum să pretindă a-şi înscrie privilegiile lor în tratate internaţionale".

Aduce elogii d-lui dr. Valer Moldovan, iniţiatorul ridicării monumentului.

D-na Zina Moroianu vorbeşte în numele femeilor române din Ardeal.

D. colonel Voinescu reprezentantul veteranilorr din judeţul Tutova, vorbeşte în numele acestora.

Urmează la cuvânt bătrânul ţăran David Albu, din comuna Dezmir, memorandist şi el. In cuvinte frumoase spune că a venit să vadă statuia aceluia care a fost „lumina românilor". De pe hotarul comunii sale aduce o cunună de flori de câmp pe care o depune la picioarele monumentului.

D. Anderco, preşedintele centrului studenţesc „Petru Maior" din Cluj, vorbeşte în numele tinerimei universitare, promiţând că noua generaţie va urma calea indicată de Ion Raţiu.

*

Intr'un balcon din apropiere, corul societăţii „Sfânta Maria" din Cluj cântă, pe urmă „Doina lui Raţiu" şi alte cântece naţionale.

Ţăranii îmbrăcaţi în haine de sărbătoare, în frunte cu steaguri şi cu fanfare, defilează apoi prin faţa monumentului.

După masă a avut loc un banchet în sala teatrului orăşenesc, la care s'au rostit numeroase toasturi.

La ora 4 d. m. s'au ţinut frumoase serbări populare în parcul oraşului, iar la ora 5 am avut un concert de gală, dat de corul bisericii „Schimbarea la faţă" din Cluj, cu concursul d-nelor Lia Pop, Aca de Barbu şi al d-lui Gh. Folescu.

Seara, străzile şi edificiile publice au fost luminate feeric şi a fost o retragere cu torţe.

A. Gociman

xxx

Cutremur în Anatolia

Stambul, 9 (Rador). — Un cutremur de pământ s'a produs în Anatolia orientală. Cutremurul a pricinuit stricăciuni serioase în mai multe localităţi.

x

Solemnităţile de Duminică transmise prin radio

In tot timpul şedinţei Adunării Naţionale, postul de radio a transmis comunicări asupra mersului dezbaterilor. Iar la ora 2 d. a. s'a instalat în faţa tribunei un microfon prin care s'a difuzat în toată ţara şedinţa solemnă a proclamării noului suveran, jurământul şi discursul M. S. Regelui Carol al II-lea, precum şi cuvântarea d-lui Şt. Cicio Popp.

La terminarea solemnităţii, s'a transmis imnul regal.

Mulţumită iniţiativei societăţii de radio, ţara a putut lua astfel parte la desfăşurarea evenimentelor istorice de Duminică.

Seara, societatea de radio a transmis un program festiv, închinat M. S. Regelui, la care şi-au dat concursul d-ra Maria Ventura d-nii G. Vraca şi G. D. Mugur.

Aseară, Luni, la ora 21, d. Mihail Manolescu a vorbit la radio despre proclamarea regelui Carol al II-lea şi despre titlul de Măria Sa Domn de Alba-Iulia, conferit moştenitorului tronului.

„Universul Copiilor"

N-rul 24

cu următorul frumos şi bogat cuprins:

Dor de sat, versuri, de Petre Dulfu; **Mama**, amintiri, de general Manolescu; **Să nu dai sfat la dobitoace**, fabulă, de Nicolae Mihăescu; **Legenda lăcrămioarelor**, povestire, de Nicola Mariette; **Hoţii şi luna**, versuri de Sandu Brusture-Viroagă; **Fiţi miloşi, buni şi drepţi**, intuiţie, de Elena Cordoveanu.

MINUNATELE ISPRAVI ALE LUI GRIVEI

(căţelul lui Tudorică şi Andrei) de pictorul Pascal

Mama, versuri, de Gallia Tudor; **Isprăvile domnului Grozăvescu**, nuvelă, prelucrare de Vania; **Rugăciune**, poezie, de Aurel Marin; **Maimuţoiul Bobby**, povestire ilustrată, de pictorul G. T. Rottman; **Doina**, versuri, de Panait Ciorani.

DESLEGARILE CONCURSULUI AL CINCILEA

De-ale lui Moş Glumici; Gânduri înţelepte

Numeroase ilustraţiuni în text, de pictorii Pascal şi Ioana Basarab.

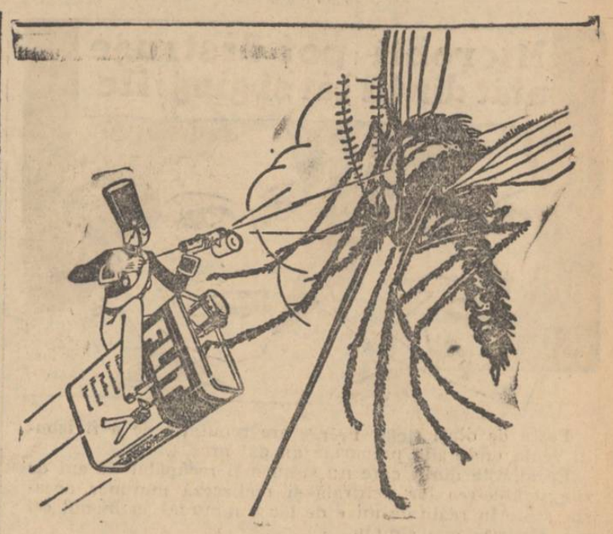

Vecinica ameninţare!

Muştele vă micşorează forţele, vă istovesc nervii şi strică atât ceasurile de lucru cât şi acele de mulţumire. Totdeauna enervante adeseori periculoase, pentru ce le-am tolera? Pulverizaţi cu Flit.

Flit distruge muştele, ţânţarii, purecii moliile, furnicile, gândacii, ploşniţele,... şi distruge şi ouăle lor. Nu confundaţi Flit cu alte insecticide.

Nu prezintă nici un pericol.

Nu păteazâ.

Bidonul galben - banderola neagră.

Exclusivitatea generala DROGHERIA STANDARD, Bucureşti, Strada Zorilor No.

8

FLIT

Omoară mai repede

D-rul H. Martin

asistent şi colaborator al Prof. *Bernheim* la Institutul de Psihoterapie şi Hypnotologie (Paris), vindecă:

Impotenţa NEUrastenia, Histeria, Fobia Melancolia, Timiditatea, Paralisia Nevralgia, contracturi, tremurături, reumatism insomnie, somnolenţă, dureri de cap, NEVROSA INIMEI ŞI A STOMACULUI (palpitaţie, sughituri, noduri, vărsături, aerofagie). Tratamentul copiilor întârziaţi, impulsivi, ONANIA, INCONTINENŢA DE URINA — Metode Fizico-Electrice şi Psihice HIPNOTISM, Persuasiune, autosugestie. Calea Victoriei 33 (ost 47 Etaj II Casa Frascati — Consultaţiuni 9—11 şi 2—7 Intrarea pe la Cinematograf. 1492

TESTA

COMBATE DURERI DE CAP - MIGRENE NEVRALGII - DURERI DE DINŢI RÂCELI - GRIPA - JUNGHIURI

IN FARMACII ŞI DROGUERII

Pentru sezonul de vara vizitaţi negre, la

Fabrica Halatu

din Calea Moşilor 297

pentru a vă procura Trenchcoaturi de voiaj împreună cu casketă numai cu lei 825.

HALATE de praf dela lei 450, HALATE de LUCRU dela lei 175.

Combinezoane pentru şoferi, mecanici dela lei 250 2137

Vizitaţi-ne spre convingere

BLENORAGIA

Vindecă fără durere, radical, foarte repede prin medicamente noui şi metode mod. D-rul TULLIU BLANC

GRIVITA 63

Consult 9—12 şi 2—8 d m.

Vindecarea e sigură şi se confirmă prin laborator. Complicaţiile la prostată, băşică, ovare, orchite cedează în câteva zile. Duminicile gratis pentru săraci dela ora 9—12 383

Dr. MALICIC

specializat la Paris

VENERICE, SIFILIS, PIELEA

Tratamentul *Blenoragiei* acute şi cronice la bărbaţi şi femei. *Diatermie, Ultraviolete.* BUL. ELISABETA 30.

Cons. 12-3, 5-8 Duminica 9-12. 121

PREŢUL CURENT

pentru

Sezonul de Vară

al produselor celei mai mari

fabrici de cămăşi

Aero-Club

Str. Şelari 4 Griviţei 99

Cămăşi oxford sport 375

Cămăşi panama sport 175 195, 250, 275

Cămăşi Zephir sport 225, 250, 295, 350

Cămăşi popliin uny sport 250, 275 350, 375

Cămăşi percal franţuzesc redus 175

Cămăşi piepţi poplin alb şi culor 195, 225, 250, 325

Cămăşi poplin uny întregi crem, bleu, mov, sable 275, 375

Cămăşi poplin întregi desene dejalină 350, 395

Cămăşi dejalină englezească veritabil 675

Cămăşi noapte format şaldecoltate cu guler 195, 250, 300

INDISPENSABILI lungi şi scurţi 110, 125, 150, 175, 195, 225 per.

PIJAMALE mare asortiment din Zephir şi popeline 550, 675, 850.

Bogat asortiment de popeline şi Dejalină pentru lingerie după măsură, vânzarea şi cu metrul la preţul de engros

Cereţi catalogul gratuit.

Atenţiune la apă...

Evitaţi spălatul prea des al părului vostru cu sau fără săpun, intru cât aceasta usucă rădacina părului şi înlesneşte formarea mătreţei care cauzează căderea părului.

PETROL-ul HAHN, întrebuinţat zilnic în cantitate mică, menţine capul într'o stare de curăţenie perfectă, îl curăţă de praf şi înlătură secreţiile vătămătoare fără să usuce rădăcina părului, fortificând-o şi ferind-o de orice infecţie.

PETROL-ul HAHN face părul mătăsos ce convine coafurei. Prescris de către corpul medical.

DE VÂNZARE LA: Farmacii, Droguerii, Parfumerii, Saloane de Coafat.

Petrole Hahn

neinflamabil, miros plăcut, degajat de orice substanţă grasă străina.

Doctor ANA LIEBER

Fost Asistentă la Maternitatea din Wiena

Boli de Femei—Faceri—Venerice

Consult. 8—1 3—8

Strada Cobălcescu 53

158